

احکام اموات

احکام اموات

س ۲۲۶. آیا در غسل و کفن و دفن اموات، مُماتلت و همجنس بودن شرط است یا هر یک از زن و مرد می تواند امور میت دیگر را انجام دهد؟

ج. همجنس بودن با میت فقط در غسل دادن او شرط است و در صورتی که غسل دادن میت به وسیله همجنس او امکان دارد، غسل دادن به وسیله غیر همجنس صحیح نیست و غسل میت باطل است. ولی در تکفین و تدفین همجنس بودن شرط نیست.

س ۲۲۷. امروزه در روستاها متعارف است که اموات را در منزل مسکونی غسل می دهند. گاهی میت وصی نداشته و چند فرزند صغیر دارد. نظر مبارک راجع به این موارد چیست؟

ج. تصرفات مورد نیاز برای تجهیز میت از قبیل غسل و کفن و دفن، به مقدار متعارف، متوقف بر اذن ولی صغیر نیست و اشکال از جهت وجود فرزندان صغیر ایجاد نمی شود.

س ۲۲۸. شخصی بر اثر تصادف یا سقوط از ارتفاع فوت کرده است و جسد او خونریزی دارد، آیا باید منتظر ماند تا خون، خود به خود یا با وسایل پزشکی بند بیاید یا این که با وجود خونریزی جایز است اقدام به دفن او نمایند؟

ج. تطهیر بدن میت قبل از غسل در صورت امکان واجب است، و اگر انتظار برای توقف خونریزی یا منع آن ممکن باشد، واجب است.

س ۲۲۹. استخوان مرده ای که حدود چهل یا پنجاه سال از دفن آن می گذرد و مقبره او از بین رفته و تبدیل به میدان عمومی گردیده است، در اثر کندن نهری در آن میدان ظاهر شده است. آیا لمس کردن استخوان ها برای دیدن آن ها اشکال دارد؟ آیا استخوان ها نجس هستند؟

ج. استخوان میت مسلمانی که غسل داده شده است، نجس نیست؛ ولی دفن مجدد آن زیر خاک واجب است.

س ۲۳۰. آیا برای انسان جایز است که پدر یا مادر و یا یکی از بستگان خود را در کفنی که برای خودش خریده است، کفن کند؟

ج. اشکال ندارد.

س ۲۳۱. یک تیم پزشکی برای انجام آزمایش ها و تحقیقات پزشکی احتیاج دارند که قلب و بعضی از اعضای مرده را از جسد او جدا سازند و بعد از گذشت یک روز از انجام آزمایش ها و مطالعات، اقدام به دفن آن کنند. امیدواریم لطف نموده به سؤالات زیر پاسخ فرمایید:

۱. آیا با توجه به این که امواتی که این آزمایش ها بر روی آن ها اعمال می شود از مسلمانان هستند، اقدام به این کار برای ما جایز است؟

۲. آیا دفن قلب و بعضی از اعضای جسد جدای از بدن میت جایز است؟

۳. آیا با توجه به این که دفن جداگانه قلب و بعضی از اعضا مشکلات فراوانی برای ما ایجاد می کند، دفن آن اعضا با بدن میت دیگر جایز است یا خیر؟

ج. در صورتی که نجات نفس محترمه یا دستیابی به تجارب علوم پزشکی که جامعه به آن محتاج است، و یا شناسایی نوعی بیماری که حیات مردم را تهدید می کند، متوقف بر تشریح باشد، تشریح جسد میت جایز است، لکن لازم است تا آن جا که استفاده از جسد غیر مسلمان امکان دارد، از

جسد مسلم استفاده نشود. حکم شرعی اعضای که از جسد مسلمان جدا شده اند، این است که با بدن دفن شوند، و اگر امکان نداشت، دفن آنها به طور جداگانه و یا با جسد میت دیگر اشکال ندارد.

س ۲۳۲. اگر شخصی برای خودش کفنی بخرد و همیشه در وقت نمازهای واجب یا مستحب یا هنگام قرائت قرآن کریم، آن را پهن نموده و روی آن نماز و قرآن بخواند و هنگام مرگ از آن به عنوان کفن استفاده کند. آیا این عمل جایز است؟ آیا از نظر اسلام صحیح است که انسان کفنی را برای خود بخرد و بر آن آیات قرآنی بنویسد و از آن فقط هنگام تکفین استفاده نماید؟

ج. موارد مذکور اشکال ندارد.

س ۲۳۳. اخیراً جنازه زنی در یک قبر قدیمی که تاریخ آن به حدود هفتصد سال پیش بر می گردد، کشف شده است. این جنازه مشتمل بر اسکلت استخوانی عظیم کامل و سالمی است که بر جمجمه آن مقداری مو وجود دارد. به استناد گفته های باستان شناسانی که آن را کشف کرده اند، جنازه متعلق به یک زن مسلمان است. آیا جایز است این اسکلت استخوانی بزرگ و مشخص را از طرف موزه علوم طبیعی (بعد از بازسازی شکل قبر و قراردادن جنازه در آن) در معرض بازدید قرار داد تا موجب عبرت بازدید کنندگان از موزه علوم طبیعی گردد و یا با نوشتن آیات و احادیث مناسب باعث تذکر و موعظه دیدارکنندگان شود؟

ج. اگر ثابت شود که اسکلت استخوانی، متعلق به بدن میت مسلمان است، دفن فوری آن واجب است.

س ۲۳۴. گورستانی در روستایی وجود دارد که ملک خاص کسی نیست و وقف هم نشده است، آیا جایز است اهالی این روستا از دفن اموات شهر یا روستاهای دیگر یا مبتی که وصیت کرده در آن قبرستان دفن شود، جلوگیری کنند؟

ج. اگر قبرستان عمومی مزبور ملک خاص کسی یا وقف خاص اهالی آن روستا نباشد، نمی توانند از دفن اموات دیگران در آن قبرستان جلوگیری کنند و اگر شخصی وصیت کرده است در آن دفن شود، واجب است طبق وصیت عمل شود.

س ۲۳۵. روایاتی وجود دارد دال بر این که پاشیدن آب بر قبور مستحب است، مانند روایاتی که در کتاب «لآلی الاخبار» ذکر شده است، آیا این استحباب مخصوص روز دفن میت است یا اطلاق دارد، چنانچه نظر مؤلف «لآلی الاخبار» چنین است؟ نظر جناب عالی در این باره چیست؟

ج. پاشیدن آب بر قبر در روز دفن مستحب است و بعد از آن نیز به قصد رجاء اشکال ندارد.

س ۲۳۶. چرا میت را شب دفن نمی کنند؟ آیا دفن میت در شب حرام است؟

ج. دفن میت در شب اشکال ندارد.

س ۲۳۷. شخصی بر اثر تصادف ماشین فوت کرده است، پس از غسل و کفن او را به قبرستان آوردند، ولی هنگام دفن متوجه شدند که تابوت و کفن آغشته به خونی است که از او جریان دارد، آیا عوض کردن کفن او در این حالت واجب است؟

ج. اگر شستن آن قسمت از کفن که به خون آغشته شده است یا بریدن و یا عوض کردن آن امکان داشته باشد، آن کار واجب است، ولی اگر امکان ندارد، دفن میت به همان صورت جایز است.

س ۲۳۸. اگر سه ماه از دفن آن میت با کفن آغشته به خون بگذرد، آیا نبش قبر در این حالت جایز است؟

ج. نبش قبر در فرض سؤال جایز نیست.

س ۲۳۹. از حضرت عالی تقاضا می کنیم به سه سؤال زیر پاسخ فرمایید.

۱. اگر زن حامله ای هنگام وضع حمل از دنیا برود، جنین موجود در رحم زن در موارد زیر چه حکمی دارد:

الف: اگر روح به تازگی در او دمیده شده باشد (سه ماه یا بیشتر)، با توجه به این که احتمال مرگ جنین در صورت خارج کردن آن از رحم مادر بسیار زیاد است؟

ب: اگر عمر جنین هفت ماه یا بیشتر باشد؟

ج: اگر جنین در رحم مادر مرده باشد؟

۲. اگر زن حامله هنگام وضع حمل بمیرد، آیا بررسی کامل مرگ و زندگی جنین بر دیگران واجب است؟

۳. اگر زن حامله هنگام وضع حمل فوت کند و بچه در شکم او زنده بماند و شخصی بر خلاف متعارف با وجود زنده بودن جنین دست ور دفن مادر با جنین را بدهد، نظر شما در این باره چیست؟

ج. اگر جنین با مرگ مادرش فوت کند، و یا فوت مادر پیش از دمیده شدن روح در جنین باشد، خارج کردن آن از شکم مادر واجب نیست، بلکه جایز هم نیست. ولی اگر روح در او دمیده شده و در شکم مادرش که از دنیا رفته است، زنده باشد و احتمال زنده ماندنش تا زمان خارج کردن او از رحم مادر وجود داشته باشد، واجب است که سریعاً او را از شکم مادر خارج کنند، و تا وقتی که موت جنین در رحم احراز نشده است، دفن مادر همراه با جنین جایز نیست و اگر جنین زنده همراه مادرش دفن شد و حتی بعد از دفن هم احتمال زنده بودنش وجود داشته باشد، واجب است اقدام به نبش قبر و خارج کردن جنین زنده از شکم مادر نمایند. همچنین اگر حفظ حیات جنین در شکم مادرش متوقف بر دفن نکردن مادر باشد، ظاهر این است که تأخیر دفن مادر واجب است تا جان جنین حفظ شود، و اگر کسی بگوید دفن زن حامله با جنین زنده ای که در رحم او وجود دارد جایز است و دیگران به گمان صحت نظر او اقدام به دفن نمایند و این کار منجر به مرگ بچه در داخل قبر شود، پرداختن دیه بر کسی که مباشر دفن بوده، واجب است، مگر این که مرگ جنین مستند به گفته آن شخص باشد که در این صورت دیه بر او واجب است.

س ۲۴۰. شهرداری برای استفاده بهینه از زمین ، دست ور داده است قبرها به صورت دو طبقه ساخته شود. تمثا می کنیم حکم شرعی آن را بیان فرمایید.

ج. جایز است که قبور مسلمانان در چندین طبقه ساخته شود، به شرطی که این کار سبب نبش قبر و هتک حرمت مسلمان نشود.

س ۲۴۱. کودکی در چاه سقوط کرده و مرده است. آب موجود در چاه مانع خارج کردن بدن او است، حکم آن چیست؟

ج. جسد کودک در همان چاه به حال خود رها می شود و چاه قبر او خواهد بود و اگر چاه ملک شخصی کسی نباشد و یا مالک آن به مسدود کردن آن راضی باشد، تعطیل کردن چاه و بستن آن واجب است.

س ۲۴۲. در منطقه ما مرسوم است که مراسم سینه زنی و زنجیرزنی به صورت سنتی آن فقط در عزاداری ائمه اطهار (علیهم السلام) و شهدا و بزرگان دینی برگزار می شود. آیا برپایی این مراسم به خاطر درگذشت افرادی از نیروهای بسیج و یا از کسانی که به نحوی به حکومت اسلامی و این ملت مسلمان خدمات کرده اند، جایز است؟

ج. این عمل اشکال ندارد.

س ۲۴۳. با توجه به این که رفتن به قبرستان در شب مکروه است، اگر کسی با این اعتقاد که شبانه به قبرستان رفتن عامل مؤثری در تربیت اسلامی است، شبانه به قبرستان برود، چه حکمی دارد؟

ج. اشکال ندارد.

س ۲۴۴. آیا شرکت در تشیع جنازه و حمل آن برای زنان جایز است؟

ج. اشکال ندارد.

س ۲۴۵. در میان بعضی از عشایر معمول است که هنگام مرگ بعضی از اشخاص، با قرض، اقدام به خرید تعداد زیادی گوسفند می کنند تا همه کسانی را که در مراسم عزاداری شرکت می نمایند، اطعام کنند. این کار باعث ضرر فراوانی به آن ها می شود، آیا تحمل این ضررها برای حفظ عادات و رسوم جایز است؟

ج. اگر اطعام از اموال ورثه بزرگسال و با رضایت آن ها باشد، جایز است. ولی اگر این کار موجب بروز مشکلات و ضررهای مالی می شود از آن اجتناب شود و اگر انفاق از اموال میّت صورت بگیرد، بستگی به نحوه وصیت او دارد و به طور کلی در این گونه امور باید از اسراف و زیاده روی که موجب تضییع نعم الهی می شود پرهیز گردد.

س ۲۴۶. اگر در زمان حاضر، شخصی در منطقه ای بر اثر انفجار مین کشته شود، آیا احکام شهید را دارد؟

ج. سقوط تکلیف غسل و کفن شهید از احکام اختصاصی شهیدی است که در میدان جنگ کشته شود.

س ۲۴۷. برادران سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که در محورهای شهرهای مرزی رفت و آمد می کنند، گاهی با کمین هایی که از طرف بعضی از عناصر ضد انقلاب اسلامی گذاشته می شود، مواجه می شوند که گاهی منجر به شهادت آنان می گردد. آیا غسل یا تیمّم این شهدای عزیز واجب است یا این که آن جا میدان جنگ محسوب می شود؟

ج. اگر آن محورها و منطقه مزبور میدان جنگ بین گروه حق و گروه باطل و یاغی باشد، افرادی که از گروه حق در آن جا به شهادت می رسند، حکم شهید را دارند.

س ۲۴۸. آیا کسی که واجد شرایط امامت در نماز جماعت نیست، جایز است امامت نماز میّت بر جنازه یکی از مؤمنین را عهده دار شود؟

ج. بعید نیست که شرایط معتبر در جماعت و امامت جماعت در سایر نمازها در نماز میّت شرط نباشد، هرچند احوط این است که آن شرایط در نماز میّت هم رعایت شود.

س ۲۴۹. اگر مؤمنی در جایی از جهان در راه اجرای احکام اسلامی یا در تظاهرات و یا در راه اجرای فقه جعفری کشته شود، آیا شهید محسوب می شود؟

ج. چنین شهیدی اجر و ثواب شهید را دارد، ولی احکام تجهیز شهید اختصاص به کسی دارد که در میدان جنگ، هنگام درگیری و در معرکه نبرد به شهادت رسیده باشد.

س ۲۵۰. اگر مسلمانی بر اساس قانون و تأیید قوه قضائیه به جرم حمل مواد مخدر به اعدام محکوم شود و حکم اعدام درباره او اجرا گردد: ۱. آیا نماز میّت بر او خوانده می شود؟

۲. شرکت در مجلس عزّا و قرائت قرآن کریم و مصیبت خوانی برای اهل بیت (ع) که برای او برگزار می شود، چه حکمی دارد؟

ج. مسلمانی که حکم اعدام درباره او اجرا گردیده است، حکم سایر مسلمانان را دارد و همه احکام و آداب اسلامی میّت در مورد او هم جاری است.

س ۲۵۱. آیا مسّ کردن استخوانی که همراه با گوشت است و از بدن انسان زنده جدا شده، موجب غسل مسّ میّت می شود؟

ج. دست زدن به عضوی که از بدن شخص زنده جدا شده است، غسل ندارد.

س ۲۵۲. آیا دست زدن به عضوی که از بدن انسان مرده جدا شده، غسل مس میت واجب می شود؟

ج. دست زدن به عضوی که از بدن مرده جدا شده، پس از سرد شدن و پیش از غسل دادن، در حکم دست زدن به بدن مرده است.

س ۲۵۳. آیا شخص مسلمان را باید هنگام احتضار رو به قبله خواباند؟

ج. شایسته است که شخص مسلمان را در حال احتضار به پشت و به سمت قبله بخوابانند، به طوری که کف پای او به جانب قبله باشد. بسیاری از فقهاء این عمل را برخورد محتضر در صورتی که قادر باشد و بر دیگران، واجب دانسته اند و احتیاط در انجام آن ترک نشود.

س ۲۵۴. اگر هنگام کشیدن دندان مقداری از بافت های لثه هم همراه آن کنده شود، آیا دست زدن به آن ها موجب غسل مس میت می شود؟

ج. مس آن موجب غسل مس میت نمی شود.

س ۲۵۵. آیا بر شهید مسلمانی که با لباسش دفن شده است، احکام مس میت مترتب است؟

ج. با مس شهیدی که تغسیل و تکفین در حق او ساقط است، غسل مس میت واجب نمی شود.

س ۲۵۶. اینجانب دانشجوی رشته پزشکی هستم. گاهی هنگام تشریح مجبور به مس جسد کسانی که از دنیا رفته اند می شویم و نمی دانیم که آن اموات مسلمان هستند یا خیر، و غسل داده شده اند، یا خیر؟ ولی مسئولین می گویند که این اجساد غسل داده شده اند. با توجه به این مطالب امیدواریم وظیفه ما نسبت به نماز و غیر آن را بعد از مس آن اجساد بیان فرمایید، و این که آیا بر اساس آن چه ذکر شد، غسل بر ما واجب می شود یا خیر؟

ج. اگر غسل دادن میت، احراز نشود و شما در آن شک داشته باشید، با مس جسد یا اجزاء آن، غسل مس میت بر شما واجب می شود، و نماز بدون غسل مس میت صحیح نیست. ولی اگر اصل غسل میت احراز شود با مس جسد یا بعضی از اجزای آن، غسل مس میت واجب نمی شود، حتی اگر در صحت غسل آن میت شک داشته باشید.

س ۲۵۷. شهیدی که نام و نشانی او معلوم نیست، با تعدادی از اطفال در یک قبر دفن شده است. بعد از مدتی شواهدی به دست آمد حاکی از این که آن شهید اهل شهری که در آن دفن شده، نیست. آیا نبش قبر او جهت حمل جسد شهید به شهر خودش جایز است؟

ج. اگر بر اساس موازین و احکام شرعی دفن گردیده، نبش قبر وی جایز نیست.

س ۲۵۸. اگر آگاهی از داخل قبر و تصویر برداری تلویزیونی از آن چه در آن است، بدون کندن و خاکبرداری، ممکن باشد، آیا بر این عمل نبش قبر صدق می کند یا خیر؟

ج. بر تصویربرداری از بدن میتی که در قبر دفن شده است بدون کندن و نبش قبر و آشکار شدن جنازه، عنوان نبش قبر صدق نمی کند.

س ۲۵۹. شهرداری قصد دارد مقبره های اطراف قبرستان را برای توسعه کوچه ها، خراب نماید آیا این عمل جایز است؟ ثانیاً: آیا خارج کردن استخوان های آن اموات و دفن آن ها در مکانی دیگر جایز است؟

ج. تخریب قبور مومنین و نبش آن ها جایز نیست، حتی اگر برای تعریض کوچه ها باشد، و در صورت وقوع نبش قبر و آشکار شدن بدن میت مسلمان یا استخوان های آن که هنوز پوسیده نشده اند، واجب است دوباره دفن شوند.

س ۲۶۰. اگر شخصی بدون رعایت موازین شرعی اقدام به خراب کردن قبرستان مسلمانان کند، مسلمانهای دیگر در برابر او چه مسئولیتی دارند؟

ج. وظیفه دیگران در این باره نهی از منکر با رعایت شرایط و مراتب آن است، و اگر در اثر تخریب قبور استخوان بدن میت مسلمان ظاهر شود واجب است آن را مجدداً دفن نمایند.

س ۲۶۱. پدرم در حدود ۳۶ سال است که در قبرستان دفن شده است. اکنون به فکر افتاده ام که با کسب اجازه از اداره اوقاف از آن قبر برای خودم استفاده کنم. آیا با توجه به وقفی بودن قبرستان، اجازه گرفتن از برادرانم در این باره لازم است؟

ج. اجازه گرفتن از سایر ورثه میت نسبت به قبری که زمین آن وقف عام برای دفن اموات شده، شرط نیست. ولی قبل از تبدیل استخوان های میت به خاک، نبش قبر برای دفن میت دیگری در آن جایز نیست.

س ۲۶۲. آیا راهی برای خراب کردن قبرستان مسلمان ها و تبدیل آن به مراکز دیگر وجود دارد، توضیح دهید؟

ج. تغییر و تبدیل قبرستان مسلمانان که برای دفن اموات مسلمین وقف شده، جایز نیست.

س ۲۶۳. آیا نبش قبر و تبدیل قبرستانی که برای دفن اموات وقف گردیده، بعد از اخذ اجازه از مرجع تقلید جایز است؟

ج. در مواردی که نبش قبر و تبدیل قبرستان وقف شده برای دفن اموات جایز نیست، اجازه مرجع تقلید اثری ندارد. و اگر از موارد استثنا باشد اشکال ندارد.

س ۲۶۴. مردی در حدود بیست سال پیش فوت نموده ، چندی پیش هم زنی در همان روستا از دنیا رفت، اشتباهاً قبر آن مرد را حفر و زن را در آن دفن کردند، با توجه به این که در داخل قبر هیچ اثری از جسد مرد مزبور وجود ندارد، وظیفه فعلی ما چیست؟

ج. در حال حاضر، با توجه به فرض سؤال، دیگران هیچ تکلیفی ندارند و مجرد دفن میت در قبر میت دیگر موجب جواز نبش قبر برای انتقال جسد به قبر دیگر نمی شود.

س ۲۶۵. در وسط خیابانی، چهار قبر وجود دارد که مانع ادامه جاده سازی هستند، از طرفی هم نبش قبر اشکال شرعی دارد. امیدواریم برای این که شهرداری مرتکب عمل خلاف شرعی نشود، وظیفه ما را بیان فرمایید.

ج. اگر احداث جاده متوقف بر حفر قبر و نبش آن نباشد و عبور جاده از روی قبرها امکان دارد، یا احداث جاده با وجود قبرها ضروری و طبق قانون لازم باشد، احداث آن اشکال ندارد.